

Wolfgang zit in de zaal

In het zorgvuldig geconserveerde bolwerk van de klassieke muziek, waar zelfs een kuchje al voor gefrons kan zorgen, staat iets nieuws te gebeuren. Wolfgang zit in de zaal. Een app voor op je iPhone waarmee je tijdens het concert informatie krijgt, precies over wat je op dat moment hoort. iPhones in de concertzaal... heel wat keurige concertbezoekers verslikten zich accuut in hun kopje koffie.

TEKST **Katja Kreukels**

Wolfgang heet de app, vernoemd naar zijn klassieke grootheid Wolfgang Amadeus Mozart. Het is een bescheiden app. Wolfgang zal niet met tromgeroffel en veel bombarie de zaal betreden of de gebruiker met kennis overspoelen. Hij is meer een soort wijze digitale oom met een feilloos gevoel voor timing. 'Ontdek wat je hoort' is zijn motto. Precies op het moment dat de noten een bijzondere en betekenisvolle wending nemen in het muziekstuk, vertelt hij in korte prikkelende zinnen waarom de componist daarvoor heeft gekozen. Geruisloos en onopvallend in het donker. De smartphone-hatende buurman hoeft er geen last van te hebben, als hij tenminste zijn ergernis opzij kan zetten en opgaat in de muziek. Eind mei werd Wolfgang voor het eerst aan de wereld getoond in het Amsterdamse Pakhuis de Zwijger. De app geeft commentaar bij de symfonische suite *Scheherazade* die Nikolaj Rimski-Korsakov in 1888 componeerde. Een muziekstuk gebaseerd op de verhalen van *Duizend-en-één nacht*.

Zonder bliep of piep

Zodra het orkest begint te spelen, verschijnt op het kleine telefoonscherm zonder bliep of piep de eerste tekst:

We maken kennis met Sultan Sjahriaar. De trombones en strijkers spelen zijn thema: machtig en dominant. 'Brengh mij een nieuwe bruid voor deze nacht'.

Wolfgang vertelt het in subtiele witte letters op een verder volledig zwart scherm. Bij de start vraagt hij onderaan beleefd: 'Vergeet niet om uw telefoon te dimmen en het geluid uit te zetten.' Ik lees, luister en kijk naar de dirigent die met zijn armen zwaait... ik bestudeer zijn mimiek en oeps: ik mis het tweede tekstje van Wolfgang. Terug *swipen* kan niet. De informatie is louter *real time*. Bedenker en cultuurvernieuwer Johan Idema legt later uit dat een concert doorgaans een ervaring is die niet zo opwindend is dat je je ogen niet van het podium af kan houden. Zeker als je wat verder achterin de zaal zit, en de mimiek van orkestleden en dirigent je volledig ontgaan. Het publiek tijdens de lancering oppert na afloop een trilfunctie: een trilling laat je dan weten dat er een nieuw tekstje in beeld staat. Maar Idema wil er niets van weten. De app is met opzet zo minimalistisch mogelijk ontworpen. Wolfgang moet discreet zijn en volledig opgaan in de concertervaring. Met opzet heeft de app een volledig zwart scherm met slechts een dun wit lettertje: dat geeft nauwelijks licht.

Wolfgang geeft je live korte toelichtingen op de muziek die je hoort. De informatie krijg je binnen door te verbinden met het Wolfgang-wifi-netwerk, al werkt het ook gewoon via je 3G- of 4G-verbinding. Als je tenminste goede ontvangst hebt in de concertzaal.

Doelbewust is er ook alleen een telefoon-versie ontworpen, en geen variant voor iPads en andere grotere schermen. Wolfgang moet klein blijven. Zo onopvallend mogelijk. Het is ook niet de bedoeling dat je eindeloos zit te interacteren met het scherm; daarom kun je ook niet even terug bladeren. Kijken naar je scherm moet volstaan. Idema wil er wel over nadenken om de complete tekst ook op een website te zetten, zodat je later nog even terug kunt lezen.

Oosters sprookje

Ik hoor de harp en Wolfgang fluistert verder:

Met 3 akkoorden ontsluit de harp een droomwereld. Alleen als Scheherazade's verhaal de sultan bevalt, ontloopt zij haar terechtstelling.

Zonder deze digitale toelichting had ik naar een levendig muziekstuk geluisterd. Nu bevind ik me in een Oosters sprookje met een sultan, mysterieuze harem vrouwen en een avontuur op een woelige zee.

Hier klinkt de zee opnieuw, nu woest en onstuimig. Scheherazade's verhaal moet nog spannender.

Dit is precies de reden waarom Idema Wolfgang bedacht. Uit cijfers van het Sociaal en Cultureel

Planbureau blijkt dat 80 procent van de bezoekers wel ontspant bij een klassiek concert, maar dat slechts 49 procent wordt geraakt of aan het denken wordt gezet. Niet iedereen zit op deze laagdrempelige uitleg te wachten, geeft de vernieuwer toe. Een deel van het publiek is al zo goed ingevoerd in de klassieke muziek, dat Wolfgang ze nauwelijks kan gidsen. Hij steekt zelfs een beetje bleek af bij hun kennis. Deze ingewijden gaan voor de pure luisterervaring. Maar Johan Idema is ervan overtuigd dat andere bezoekers, in het beste geval *nieuwe* bezoekers, met deze extra kennis de muziek beter kunnen begrijpen en waarderen. Die hoop delen Maarten van Boven, algemeen en artistiek directeur van Muziekgebouw aan 't IJ (mede-initiatiefnemer van Wolfgang) en Annet Lekkerkerker, zakelijk directeur van het Holland Festival, waar Wolfgang dit jaar wordt ingezet. Uit publieksonderzoek blijkt dat er wel degelijk behoefte is aan méér informatie, vertelt Lekkerkerker. Van Boven hoopt met Wolfgang meer magische momenten te creëren en daarmee het teruglopende concertbezoek te keren.

Bek van de leeuw

Maar jaagt de introductie van de smartphone in de concertzaal juist geen publiek weg? Ofwel, steekt Wolfgang niet zijn edele hoofd in de bek van de leeuw? Op de Facebook-pagina van Muziekgebouw aan 't IJ

Concerten met Wolfgang

Requiem van Fauré
Sinfonia Rotterdam & Laurenschor

Zaterdag 26 september 2015, 20:15 uur
De Doelen, Rotterdam

Werken:

Mozart - Ouverture Così fan tutte
Mendelssohn - Suite A Midsummer Night's Dream
Fauré - Requiem

Tsjajkovski Balletmuziek Doornroosje
Radio Filharmonisch Orkest

Vrijdag 2 oktober 2015, 20:15 uur
Tivoli Vredenburg, Utrecht

Werken:

Silvestrov - Symfonie nr. 7 (Nederlandse première)
Nielsen - Violconcert
Tsjajkovsky - Balletmuziek Doornroosje

liepen de reacties nogal uiteen. Van 'een aardig experiment' tot 'wat een vreselijk idee' en 'Een zaal vol mensen die met hun mobieltjes bezig zijn. De grootste ergernis en ellende van de huidige tijd.' Of 'Wat zonde, daar gaat weer een bezigheid – naar kwalitatief hoogwaardige muziek luisteren wordt onderbroken door het kijken naar de alles verslindende mobiele telefoon. Seriously?!'

Johan Idema had niks anders verwacht. Sterker nog: hij wil de discussie hierover stimuleren. Hij noemt Wolfgang een *showcase* of beter gezegd een kwartiermaker die laat zien hoe technologie kan worden ingezet om traditioneel cultuurbezoek te vernieuwen. Zelf vermoedt hij dat het tegenhouden van de smartphone een achterhoedegevecht is.

Etiquette

Maar hoe zit het dan met de etiquette? De zakelijk directeur van het Holland Festival had haar geluid wel keurig uitgezet, maar kon het toch niet laten om tijdens het muziekstuk even van Wolfgang naar Google te verhuizen om nog wat extra achtergronden te verzamelen. Ze wilde goed voorbereid zijn op het vraaggesprek na afloop van de uitvoering.

Wat als je een tweet binnenkrijgt of een sms dat de oppas eerder naar huis moet? Wat als je buurman de donkere pagina van Wolfgang verruilt voor een wat feller oplichtende Facebook-pagina die hij actief

gaat bijwerken met foto's van de eerste violist in haar mooie zwarte galajurk? Dan is Wolfgang bijna een wolf in schaapskleren die van een concertzaal een soort Coffee Company maakt.

Johan Idema wijst er fijntjes op dat dat eigenlijk niets nieuws is: in de tijd van Mozart en Beethoven werd er gegeten, gedronken en gekletst in de concertzaal... dat je moet zitten en stil zijn is iets dat we onszelf de laatste eeuw hebben wijsgemaakt. Hij is dan ook niet van plan om internettoegang te beperken in de zaal. Wolfgang heeft een eigen wifin netwerk in de zaal, waar bezoekers gratis gebruik van kunnen maken. De organisatie zou ervoor kunnen kiezen om dat netwerk zo in te stellen dat je er afgezien van Wolfgang niks mee kan doen, maar dat vindt Idema een 'harde technische keuze'. Het is beter als de mensen zelf kiezen. Om op te gaan in de muziek raadt hij iedereen aan van te voren notificaties uit te zetten, maar uiteindelijk vindt hij dat de bezoeker daarin een eigen verantwoordelijkheid heeft en mensen elkaar moeten corrigeren. Ritsslende programmaboekjes zijn ook niet alles. En als je Wolfgang echt de rug toe wil keren, kan dat ook. De Wolfgang-concerten zullen in de concertagenda's geoormerkt worden. Dus je bent gewaarschuwd als Wolfgang in de zaal zit.

Wolfgang | gratis | www.wolfgangapp.nl